

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalous
Laskentatoimi

Hanne Parviainen

OSAKEYHTIÖN SUKUPOLVENVAIHDOS – CASE: YRITYS X OY

TIIVISTELMÄ

Hanne Parviainen

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos, 42 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Liiketalous, liiketalouden koulutusohjelma

Laskentatoimen suuntautumisvaihtoehto

Ohjaaja: laskentatoimen lehtori Kirsti Toivonen

Opinnäytetyöni aiheena on osakeyhtiön sukupolvenvaihdos. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin osakeyhtiömuotoisen yrityksen sukupolvenvaihdoksen toteutustapoja ja niistä aiheutuvia veroseuraamuksia sekä luopujan että jatkajan näkökulmasta.

Teoriaosuus koostuu alan kirjallisuudesta, Internet-lähteistä, lainsäädännöstä ja vero-ohjeista. Empiriaosuudessa selvitettiin eri toteutustapojen veroseuraamuksia laskemien avulla. Tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen menetelmä.

Tässä työssä selvitettiin kannattavin tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos sekä luopujan että jatkajan näkökulmasta. Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen ei ole yhtä oikeaa ratkaisua, vaan se on aina selvítettävä tapauskohtaisesti.

Sukupolvenvaihdos on luopujan ja jatkajan välinen toimenpide. Se on monivaiheinen prosessi, joka vaatii paljon suunnittelua. Onnistunut sukupolvenvaihdoksen suunnittelu olisi hyvä aloittaa kolmesta viiteen vuotta ennen toteutuksen ajankohtaa. Prosessi sisältää myös paljon tunteita.

Asiasanat: Sukupolvenvaihdos, Osakeyhtiö, Verotus

ABSTRACT

Hanne Parviainen

The Change of Generation in a Corporation, pages 42

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's thesis 2011

Instructor: Ms Kirsti Toivonen, Senior Lecturer

The topic of my thesis was the change of generation in a corporation. Different ways to carry out the change of generation and to handle the ensuing tax penalties were studied in the thesis from both the former entrepreneur's and the successor's point of view.

The theoretical part of the study was based on literature, Internet sources, legislation and tax instructions. Tax penalties incurred in connection with the different options were studied through calculations in the empirical part of the study. The method that was used in the study was qualitative.

This thesis aimed to find out the most profitable way to carry out the change of generation from both the entrepreneur's and the successor's perspective. There is no one right solution and therefore the method has to be found out case-by-case.

The change of generation is an operation between the former entrepreneur and the successor. This is a multiphase process and requires lots of planning and is best to start from three to five years before the actual juncture. The process is also very emotional.

Keywords: limited company, taxation, the change of generation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
1.1 Aihepiirin esittely	5
1.2 Tavoitteet ja rajaukset	6
1.3 Tutkimusmenetelmä	6
2 SUKUPOLVENVAIHDOS	7
2.1 Sukupolvenvaihdon suunnittelu	7
2.2 Toteutustavat	8
2.2.1 Osakekauppa	9
2.2.2 Substanssikauppa	9
2.2.3 Lahjaluonteinen kauppa	9
2.2.4 Lahja	10
2.2.5 Ennakkoperintö ja suosiolahja	11
2.3 Muita omistuksen siirtymisen vaihtoehtoja	12
2.3.1 Perintö	12
2.3.2 Testamentti	14
2.3.3 Avio-oikeus ja avioehto	15
3 TOTETUSTAPOJEN VEROSEURAAMUKSET	16
3.1 Osakekaupan verotus	16
3.2 Substanssikaupan verotus	17
3.3 Tuloverolain sukupolvenvaihdonhuojennus	17
3.4 Lahjaverotus	18
3.5 Perintöverotus	20
3.6 Hallinta- ja tuotto-oikeus	21
3.7 Perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdonhuojennus	22
3.8 Lahjanluonteisen kaupan verotus	24
3.9 Lahjanluonteisen kaupan sukupolvenvaihdonhuojennus	24
4 YRITYSJÄRJESTELYT	25
4.1 Omien osakkeiden hankkiminen	25
4.2 Osakeanti	26
4.3 Jakautuminen	26
4.4 Sulautuminen	27
4.5 Apuyhtiön käyttäminen	27
5 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ	28
5.1 Case: Yritys X Oy	28
5.2 Arvonmääritys	29
5.3 Osakekauppa käyvän arvon mukaan	30
5.4 Lahjanluonteinen kauppa	31
5.5 Lahja ja ennakkoperintö	33
5.6 Perintö	35
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
7 YHTEENVETO	38
TAULUKKO	40
LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön aiheen valinnasta. Luvussa esitellään myös opinnäytetyön tavoitteet kysymysmuodossa sekä työn näkökulmat. Lopuksi kerrotaan tutkimusmenetelmästä.

1.1 Aihepiirin esittely

Opinnäytetyöni aiheena on osakeyhtiön sukupolvenvaihdos. Aihe tulee olemaan lähiaikoina ajankohtainen, koska suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle ja alkavat siirtää yrityksiään jälkipolville.

Aiheeni syntyi, kun kuulin erään yrityksen omistajien keskustelevan yrityksensä tulevaisuudesta ja sukupolvenvaihdoksesta. Tästä keskustelusta minulle syntyi ajatus tutkia asiaa tarkemmin, ja valitsin siten opinnäytetyöni aiheeksi osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen. Kyseessä oleva yritys oli hyvin myönteinen ehdotettuani omistajille, että olen halukas tekemään heille opinnäytetyön sukupolvenvaihdoksesta.

Tämän kyseisen yrityksen toimiala on kiinteistövälitys. Omistaja haluaa ensisijaisesti siirtää yrityksensä seuraavalle sukupolvelle. Kyseisen yrityksen sukupolvenvaihdoksen ajankohtaa ei ole vielä tarkemmin määriteltä, mutta se tulee tapahtumaan 10 vuoden kuluessa. Tämä opinnäytetyö toimii ohjenuorana sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen vaatii suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Se on myös useita vuosia kestävä prosessi. Prosessi sisältää myös paljon tunteita, koska sukupolvenvaihdos vaikuttaa eri sidosryhmiin, kuten perheeseen tai henkilöstöön. Sukupolvenvaihdoksessa on huomioitava useita asioita, kuten lainsäädäntö. Se ohjaa pitkälti sukupolvenvaihdosta, ja siksi asioita on huomioitava sekä luopujan että jatkajan kannalta.

1.2 Tavoitteet ja rajaukset

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää osakeyhtiömuotoisen perheyriksen sukupolvenvaihdon toteutustapoja. Työssä käsitellään myös sukupolvenvaihdoksesta aiheutuvia veroseuraamuksia sekä sitä, millainen sukupolvenvaihdos on prosessina. Työssä on huomioitu sekä luopujan että jatkajan näkökulma. Työssä etsin vastauksia seuraaviin tutkimusongelmiin

1. Millainen sukupolvenvaihdos on prosessina?
2. Mitkä ovat sukupolvenvaihdon toteutustavat?
3. Millaisia veroseuraamuksia näistä seuraa?
4. Mikä toteutustapa on parhain vaihtoehto sekä luopujalle että jatkajalle?

Työn tavoitteena on selvittää case-yritykselle kannattavin tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos sekä luopujan että jatkajan näkökulmasta.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Käytin opinnäytetyössäni kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Työni perustuu pääosin teoriaan. Teoriaosuus koostuu lähes kokonaan alan kirjallisuudesta, Internet-lähteistä ja lainsäädännöstä. Lainsäädäntö ja vero-ohjeet ovat suuri osa sukupolvenvaihdoksesta. Verolainsäädännölle on ominaista, että se muuttuu usein. Siksi on tärkeää tarkastaa opinnäytetyössä käytetyistä lähteistä, että verolainsäädäntöä koskevat asiat ovat ajan tasalla.

Empiriaosuus perustuu haastatteluihin, jotka kävin sekä luopujan että mahdollisen jatkajan kanssa. Keskustelut olivat avoimia haastatteluja. Keskusteluissa otin huomioon luopujan ja jatkajan toiveita sukupolvenvaihdon toteutustavoista. Empiriaosuus sisältää laskelmia, jotka olen tehnyt sukupolvenvaihdossuunnitelman pohjalta. Tutkittava yritys haluaa pysyä nimettömänä ja siksi empiriaosuuden laskelmissa esiintyvät luvut on muutettu.

2 SUKUPOLVENVAIHDOS

Tässä luvussa kerrotaan sukupolvenvaihdoksen suunnittelusta ja toteutustavoista. Sukupolvenvaihdos on prosessi, jossa yrityksen omistaja vaihtuu yrittäjän elinaikana tai sen jälkeen. Jatkaaja on luopuvan yrittäjän lähisukulainen tai muu henkilö. Sukupolvenvaihdoksessa on useita toteutustapoja. Yritys voidaan siirtää jatkajalle kaupan, lahjan tai lahjaluonteisen kaupan muodossa. Sukupolvenvaihdos on jokaisessa yrityksessä yksilöllinen tapahtuma. (Tomperi 2009, 139.)

2.1 Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu

Sukupolvenvaihdoksen onnistunut toteuttaminen on monivaiheinen prosessi. Se vaatii suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Suunnittelun aikana tulee selvittää eri toteutustapojen taloudelliset seuraamukset, joista verotus on keskeisimpiä. Tilanne on aina selvitettävä yrityskohtaisesti. Suunnittelun avulla voidaan varmistaa sukupolvenvaihdoksen onnistuminen. (Immonen & Lindgren 2009, 1-2; Tomperi 2009, 130.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu alkaa usein jo kauan ennen yritysvarallisuuden luovutusta ja omistajavaihdosta. Immonen ja Lindgrenin (2009, 4) mukaan käytännön esimerkkien mukaan onnistuneen sukupolvenvaihdoksen suunnittelu olisi hyvä aloittaa jo 3 – 5 vuotta ennen ajankohtaa. Huolellinen suunnittelu mahdollistaa, että sukupolvenvaihdoksesta saadaan suurin taloudellinen hyöty. (Immonen & Lindgren 2009, 4; Lakari 2009, 9.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu alkaa siitä hetkestä, kun omistaja päättää luovuttaa yrityksen eteenpäin. Yleensä päätös yritystoiminnan siirtämisestä syntyy, kun omistaja lähenee eläkeikää. Suunnittelu kannattaakin aloittaa hyvissä ajoin ennen varsinaista vaihdoksen ajankohtaa. (Heinonen 2005, 24–25.)

Päätöksen jälkeen tulee löytää sopiva jatkaaja yritystoiminnalle. Sukupolvenvaihdos on mahdollinen, jos jatkaaja löytyy perheestä tai lähisuvusta. Jos sopivaa jatkajaa ei löydy perhepiiristä, täytyy kartoittaa muita mahdollisia vaihtoehtoja.

toja. Suunnittelu alkaa varsinaisesti, kun luopuja ja jatkaja alkavat keskustella vaihdoksesta. (Heinonen 2005, 25–26.)

Yleensä jatkaja tulee mukaan yritystoimintaan jo ennen vaihdosta. Jatkajan on perehdyttävä yrityksen toimintaan, johtamiseen ja päätöksentekoon. Jatkajan valmiudet ja motivaatio yritystoiminnan jatkamiseen ovat tärkeitä sukupolvenvaihdoksen onnistumiselle. (Lindgren & Immonen 2009, 2–3.)

Sukupolvenvaihdoksessa omistaja luopuu elämäntyöstään ja saattaa kokea luopumisen tuskaa. Tätä voidaan helpottaa sopivalla siirtymäajalla. Siksi luopujan rooli tulee ottaa huomioon sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa. Luopuja voi toimia vaihdoksen jälkeen esimerkiksi konsulttina tai tukihenkilönä. (Immonen & Lindgren 2009, 1–2; Heinonen 2005, 27.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa tärkeimmäksi kuitenkin muodostuu toteutustavan valinta. Yleensä toteutustapa valitaan luopujan ja jatkajan välisissä keskusteluissa siten, että se on suotuisa kummallekin osapuolelle. Toteutuksen suunnittelussa selvitetään taloudelliset, verotukselliset ja lainsäädännölliset yksityiskohdat. Järjestelyn tärkeimmäksi tavoitteeksi voi muodostua veroseuraamuksien minimoiminen, kun yritys siirretään perhepiirissä. Sekä luopujan että jatkajan osalta verotuksen huojentamisen mahdollistavat perintö- ja lahjaverolaki ja tuloverolaki. Suunnittelussa otetaan huomioon myös rahoitustarve ja sen järjestäminen. Näiden asioiden selvittämisessä voidaan turvautua ulkopuoliseen apuun esimerkiksi verottajan. (Juusela & Tuominen 2010, 14–15; Heinonen 2005, 27.)

2.2 Toteutustavat

Sukupolvenvaihdokseen on useita vaihtoehtoja. Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa yrittäjän elinaikana muun muassa kaupalla, lahjanluontoisella kaupalla, lahjana tai ennakoperintönä. Näistä lahja ja ennakoperintö ovat vastikkeettomia toteutustapoja.

2.2.1 Osakekauppa

Myytävänä olevan osakeyhtiömuotoisen yrityksen kaupan kohteena on yhtiön osakekanta. Jatkaja voi ostaa luopujan omistukseen oikeuttavat osakkeet. Yleensä myyjä joutuu maksamaan veroa saamastaan luovutusvoitosta, joka luetaan pääomatuloksi ja verotetaan pääomatulojen verokannalla. Vuoden 2011 pääomaverokanta on 28 %. Myyjän saama luovutusvoitto voi olla kokonaan verovapaa silloin, kun yritys tai riittävän suuri osa siitä myydään tarpeeksi läheiselle sukulaiselle ja myyjä on ennen myyntiä omistanut yrityksen tai siitä luovutettavan osan riittävän kauan. (Lakari 2009, 10.)

2.2.2 Substanssikauppa

Liiketoiminta- eli substanssikaupassa jatkaja voi ostaa luopujan yrityksen liiketoiminnan ja siihen sitoutuneen omaisuuden, kuten koneet, laitteet, kiinteistöt ja varastot. Substanssikaupassa myyjänä on yritys, jota verotetaan saadusta voitosta. (Asiakastieto 2001.)

Koska substanssikaupassa myyjänä on yritys, omistajan on vaikea arvioida, kuinka paljon hänelle jää kauppahinnan verotuksen jälkeen varoja. Substanssikauppa on ostajalle turvallinen, koska kauppa kohdistuu vain erikseen sovittuihin tase-eriin. (Osuuspankki 2011.)

Substanssikaupassa kauppahintaan voi sisältyä myös niin kutsuttu goodwill- eli liikearvo, joka voi lisätä yrityksestä maksettavaa kauppahintaa. Yrityksen markkina-asema, tuotemerkit, asiakassuhteet tai osaava henkilöstö ovat liikearvoa. Substanssikaupassa voidaan kaupan kohde rajata tarkoin. Kyseinen kauppa voi olla oikeudelliselta luonteeltaan sekä irtaimen omaisuuden kauppa että kiinteistökauppa. (Immonen & Lindgren 2009, 32.)

2.2.3 Lahjaluonteinen kauppa

Lahjanluonteisella kaupalla tarkoitetaan alihintaista luovutusta, jossa vastike on luovutuksen kohteen käypää arvoa pienempi. Vastike saa olla enintään 75 %

luovutuksen kohteen käyvästä arvosta. Perintö- ja lahjaverolain mukaan ostajan saama alennus katsotaan myyjältä saaduksi lahjaksi, mikäli kauppahinta on enintään kolme neljännestä käyvästä hinnasta. Kauppahinnan tulee siis olla 75 % tai enemmän, tai muuten koko alennuksen määrä verotetaan lahjaveron mukaan. Luovutus on siis kaupan ja lahjan yhdistelmä. (Lakari 2009, 12.)

2.2.4 Lahja

Lahja on vastikkeeton luovutus. Perintö- ja lahjaverolain säännöksessä täsmennyy lahjanluonteisia luovutuksia koskeva lahjan käsite. Säännöksen mukaan käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero katsotaan lahjaksi, jos vastike on enintään 75 % käyvästä hinnasta. Siviilioikeudessa ei ole vastaavanlaista säännöstä alihintaisista luovutuksista, vaan luovutusta pidetään joko lahjana tai kauppana. Siviilioikeudessa lahjan tunnusmerkkinä pidetään yleensä sitä, että varallisuus siirtyy henkilöltä toiselle vastikkeetta vapaaehtoisella luovutuksella, jonka seurauksena antajan varallisuus vähenee ja saajan varallisuus lisääntyy. Lahjalla tulee siis olla varallisuusarvoa. Luovutukseen pitää sisältyä lahjoitustahto. (Immonen & Lindgren 2009, 93.)

Lahjanlupauslain mukaan irtaimen omaisuuden lahjana pidetään lahjanlupaus-ta. Lahjanlupaus on tehty velkakirjassa tai muussa asiakirjassa, joka on annettu lahjansaajalle. Lahjoitus katsotaan täytetyksi, kun lahjan saaja on saanut haltuunsa sen, mitä hänelle on luvattu. Sukupolvenvaihdoksissa osakkeen lahjoitusta pidetään täytettynä, kun lahjan saaja on saanut osakekirjan haltuunsa. Lahjan antajan täyttämätön lahjanlupaus on aina pätemätön velkojia kohtaan. (Immonen & Lindgren 2009, 93–94).

Lahjakirja on vapaamuotoinen. Siihen on kuitenkin syytä merkitä ainakin lahjan antajan ja saajan tiedot, lahjoituksen kohde sekä omistus- ja hallintaoikeuden siirtymisajankohta. Sukupolvenvaihdostilanteissa lahjakirjaan voidaan merkitä, että lahja ei ole ennakkoperintöä. Lahjakirjaan voidaan myös laittaa maininta siitä, että lahjansaajan aviopuolisolla ei ole avio-oikeutta lahjoitettuun omaisuuteen. (Lakari & Engblom 2009, 16.)

Lahjaan ei sovelleta kaupan vastuuperusteita, koska lahjan saaja ei maksa omistusoikeuden saamisesta. Tämän vuoksi lahjan saaja ei voi vaatia vahingonkorvausta, jos lahjoituksessa on esimerkiksi virhe. (Lakari & Engblom 2009, 15.)

2.2.5 Ennakkoperintö ja suosiolahja

Ennakkoperintö on aina lahja, jonka perittävä antaa elinaikanaan perilliselleen. Ennakkoperinnöstä maksetaan lahjavero. Lahjoitushetkellä riittää, että lahjan saaja on lahjanantajan kuollessa oikeutettu saamaan perinnön, mutta lahjan saajan ei tarvitse olla lähin perillinen. Vastikkeen riittävydestä ei ole määritelty siviilioikeudessa. (Lakari & Engblom 2009, 16–17).

Ennakkoperinnöstä on säädetty Perintökaaren 6 luvussa. Perintökaaren 6 luvun 7 §:n mukaan saajan ennakkoperintö vähennetään perinnöstä antajan kuoleman jälkeen. Ennen perinnönjakoa pesän säästöön lisätään ennakkoperinnön arvo, kun määrätään perintöosien suuruutta. Mikäli ennakkoperintöä ei voida vähentää kokonaan saajan perintöosasta, vähennetään niin suuri osa kuin siitä voidaan. (Finlex.)

Perintökaaren 6:1 §:n mukaan rintaperillisten lahja katsotaan ennakkoperinnöksi, jos lahjanantaja ei ole muuta määrännyt tai jos ei ole olosuhteiden perusteella katsottava toisin tarkoitetun. Muiden perillisten osalta asia on päinvastainen. Lahjaa ei oleteta ennakkoperinnöksi, jos perittävä ei ole muuta määrännyt tai olosuhteista ei voida päätellä, että lahjoitus oli tarkoitettu ennakkoperinnöksi. (Lakari & Engblom 2009, 17.)

Lahjanantaja voi pätevällä tavalla määrätä, ettei perillisen saamaa lahjaa oteta huomioon ennakkoperintönä sitten, kun aikanaan jaetaan hänen jäämistöään. Tämä mahdollisuus tulee ottaa huomioon varsinkin lahjalla tai lahjaluontoisella kaupalla toteutettavissa sukupolvenvaihdoksissa, jottei lahjanantajan kuolema aiheuta yritystoiminnan jatkajalle ylivoimaisia taloudellisia rasitteita ja vaarantaisi siten yritystoiminnan jatkumista. Lahjakirjassa tulee mainita selvästi ja sa-

nanmukaisesti, että kyseessä ei ole ennakkoperintö, jottei asiaa tarvitse tulkita perinnönjaossa tai perintöverotuksessa. (Immonen & Lindgren 2009, 95–96.)

Perintö- ja lahjaverolain 16.1 §:n 1 mukaan perintöverotusta toimitettaessa pesän varoihin on lisättävä lahja. Perintökaaren mukaan lahja on otettava huomioon perinnönjaossa. Myös muut lahjat, jotka perillinen on saanut perinnönjättäjältä kolmen viimeisen vuoden aikana ennen tämän kuolemaa, lisätään perintösaantoon perintöverotuksessa. Perintökaarella on säännökset, joiden tarkoituksena on, että perittävä ei voi esimerkiksi lahjoituksella tai testamenttimääräyksellä vähentää lakiosan arvoa. (Immonen & Lindgren 2009, 96.)

Suosiolahjalla tarkoitetaan tilannetta, jossa perittävä on elinaikanaan jättänyt esimerkiksi lapselleen lahjan tai lahjanluonteisen etuuden, jonka tarkoituksena on luovutuksensaajan suosiminen rintaperillisen vahingoksi (Nordius).

Yleisesti katsotaan, että yli kymmenen vuotta ennen perittävän kuolemaa annetuilta lahjoilta on edellytetty jonkin asteista suosimistarkoitusta. Sukupolvenvaihdoksen edistäminen on yleensä hyväksyttävää, joten oikeuskäytännössä lahjaa ei pidetä niin helposti suosiolahjana. (Nordius.)

2.3 Muita omistuksen siirtymisen vaihtoehtoja

Yrittäjän kuoleman jälkeen sukupolvenvaihdos tapahtuu joko perintönä tai testamentilla. Nämä ovat vastikkeettomia toteutustapoja. Avioehtosopimuksella voidaan määrätä avio-oikeudesta.

2.3.1 Perintö

Yrittäjän kuoleman jälkeen sukupolvenvaihdos tapahtuu testamentilla tai perintönä. Perittävän varallisuus siirtyy hänen kuolemansa jälkeen lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti, joka määräytyy sukulaisuussuhteen mukaan. Lakimääräinen perimysjärjestys varmistaa perinnön siirtymisen tietylle osapuolelle. Sukulaispiirin mukaan perintö voi siirtyä alemmalle tasolle, kuten seuraavalle sukupolvelle tai ylemmälle tasolle, kuten vanhemmille. Yritystoiminnan

sukupolvenvaihdosta ajatellen on luonnollisesti hankalaa rakentaa jatkuvuutta, jos yritysvarallisuus siirtyisi vanhemmalle sukupolvelle. Tämän vuoksi on käytännöllistä suunnitella elinaikaisia järjestelyjä. (Immonen & Lindgren 2009, 99–100.)

Lakimääräinen perimysjärjestys jakautuu sukulaisuuden mukaan kolmeen parenteeliin. Ensimmäiseen parenteeliin kuuluvat rintaperilliset. Rintaperillisiin kuuluvat vainajan lapset ja heidän jälkeläisensä, jotka ovat aina ensisijaisia perijöitä. Perintö jaetaan tasan lasten kesken. Jos perillinen on saanut ennakkoperintöä, se on huomioitava jako-osuudessa. Jos lapsi on kuollut, sijaantulo-oikeuden mukaisesti tulevat hänen jälkeläisensä hänen sijaansa. Jokainen haara on oikeutettu yhtä suureen osaan. Sijaantulo-oikeus on rajaton. (Immonen & Lindgren 2009, 100; Lakari & Engblom 2009, 29.)

Toiseen parenteeliin kuuluvat perittävän vanhemmat lapsineen ja kolmanteen perittävän isovanhemmat. Näitä kutsutaan myös toissijaisiksi perillisiksi. Perimisjärjestyksessä leski sijoittuu ensimmäisen ja toisen parenteelin välille. Jollei perittävällä ole perintöön oikeuttavia perillisiä eikä hänellä ole testamenttia, perintö siirtyy valtiolle. (Immonen & Lindgren 100–101.)

Rintaperilliset ovat ensisijassa perimysjärjestyksessä ennen leskeä. Leskellä on kuitenkin oikeus pitää jäämistöä jakamattomana, elleivät rintaperilliset vaadi pesän jakamista heti tai perittävän testamentista muuta johdu. Muussa tapauksessa pesänjako tehdään lesken kuoltua. Lesken hallintaan on kuitenkin jätettävä asunto ja koti-irtaimisto. (Lakari & Engblom 2009, 28–29.)

Puolison oikeutta rajoittaa ensin kuolleen puolison toisen parenteelin perillisten oikeus. Kyseisille perillisille erotetaan tietty osa puolison jälkeen jääneistä varoista. Leski ei voi testamentata aviopuolisoltaan saamaansa perintöä siten, että aiemmin kuolleen aviopuolison toissijaiset perilliset menettäisivät perimyoikeutensa lesken kuoltua. Leski saa kuitenkin eläessään vapaasti määrätä omaisuudesta. (Immonen & Lindgren 2009, 102; Lakari & Engblom 2009, 29.)

Perillinen voi luopua perinnöstään sekä perittävän elinaikana että perittävän kuoltua. Luopujalle ei tule lainkaan maksettavaksi perintöveroa, jos luopuminen on tehty oikein. Luopuminen tehdään kirjallisesti. Perintöön ryhtymisenä pidetään sellaisia toimia, joilla perillinen on ilmaissut halunsa ottaa vastaan perintöä. Tämän vuoksi luopuminen kannattaa tehdä ennen perunkirjoitusta. Luopuja ei saa määrätä, kuka saa hänen osuutensa perinnöstä tai asettaa luopumiselle ehtoja. (Veronmaksajat.)

Perinnöstä luopuminen mahdollistaa sukupolven ylittämisen perhevarallisuuden ja sukupolvenvaihdoksen kannalta. Verosäästöä muodostuu, koska perintö ylittää yhden sukupolven. Jos luopuja olisi kuollut ennen perittävää, hänen osuutensa siirtyy sille, joka olisi ollut perillisen asemassa. Perinnönjättäjän testamentin osalta asia on tutkittava perusteellisesti. Jos luopuja määrää perinnönsaajan, hänelle tulee maksettavaksi perintöverot. (Veronmaksajat.)

Perintöosuus voidaan luovuttaa ainoastaan perittävän kuoltua. Perittävän elinaikana perinnöstä voidaan luopua, mutta tulevasta perinnöstä ei voida tehdä sopimuksia. Perintöosuuden luovuttaminen tapahtuu kirjallisesti perittävän kuoltua. Perinnön luovutus antaa oikeuden perintöosuuden kattamaan varallisuustuun, luovutuksensaaja ei saa perillisen tavoin oikeutta kuolinpesän hallintaan. Hallintovalta säilyy luovuttajalla, vaikkei hän luovutuksen seurauksena saisikaan pesästä lainkaan varallisuutta. Perintöosuuden luovutuksensaaja voi vaatia perinnönjakoa. Omistajavaihdos tapahtuu siten, että kaikki perilliset luovuttavat perintöosuutensa samalle saajalle. Perinnönjakoa ei tarvita, kun omistajia on jäljellä vain yksi. (Immonen & Lindgren 2009, 108–109.)

2.3.2 Testamentti

Testamentti on testamentintekijän viimeinen tahto. Sitä voidaan muuttaa milloin tahansa tai peruuttaa kokonaan, jos testamentintekijä näin tarkoituksenmukaisesti haluaa. Vain voimassa oleva testamentti otetaan huomioon perinnön jaossa ja perintöverotuksessa. Testamentin tekeminen edellyttää 18 vuoden ikää. Testamentin voi tehdä nuorempikin henkilö edellytyksenä, että hän on tai on ollut naimisissa. Myös viisitoista vuotta täyttäneellä on oikeus tehdä testamentti

itse hallitsemastaan omaisuudesta. Testamenttaamisoikeutta rajoitetaan lakiosaperillisten hyväksi. Testamentista huolimatta rintaperillisillä on aina oikeus lakiosaan, joka on puolet heille muutoin tulevan perinnön arvosta. (Immonen & Lindgren 2009, 109–112.)

Testamentilla voidaan osoittaa perintöä sellaisille henkilöille, jotka eivät muutoin lainkaan perisi. Testamentilla voidaan myös muuttaa perinnönsaajien keskinäisiä jako-osuuksia tai kohdentaa tietyille henkilölle juuri tietynlaista omaisuutta. Testamenttiin voidaan asettaa toissijaismääräyksiä. Näillä määrätään omaisuuden siirtymisestä sen jälkeen, kun testamentinsaajakin on kuollut. (Lakari & Engblom 2009, 51.)

Testamentin tulee olla kirjallinen ja tekijänsä omakätisesti allekirjoittama. Muotovaatimukseen kuuluu, että kaksi esteetöntä henkilöä ovat yhtäaikaaisesti todistaneet testamenttiasiakirjan oikeaksi. Todistajien tulee olla esteettömiä sekä testamentin tekijään että testamentin saajaan. Testamentti tulee voimaan testamentintekijän kuoleman jälkeen. (Lakari & Engblom 2009, 31.)

2.3.3 Avio-oikeus ja avioehto

Avoliitto ei tee aviopuolisoiden omaisuutta yhteiseksi vaan aviopuolisoilla on avio-oikeus toisensa omaisuuteen. Sen sijaan avioehtosopimuksella aviopuolisot voivat määrätä avio-oikeudesta. Avioehtosopimuksen voi tehdä vain avioliiton aikana missä vaiheessa tahansa, ja siihen tarvitaan kummankin aviopuolison suostumus. Avioliiton aikana saatavan omaisuuden omistusoikeuteen avioehto ei vaikuta. Avioehto vahvistetaan eli rekisteröidään vasta, kun avioliitto on solmittu. (Lakari & Engblom 2009, 20–21.)

Uusi avoliittolaki tuli voimaan 1.4.2011. Uuden lain tarkoituksena on taata avoliitossa oleville oikeus omaisuudenjakoon, jos avoliitto purkautuu. Avoliittolaki koskee avopuolisoita, joka ovat asuneet vähintään viisi vuotta yhteisessä taloudessa tai heillä on yhteisiä lapsia. Avopuolisot voivat tehdä sopimuksia lain puitteissa esimerkiksi omaisuuden jakamisesta avoliiton purkautuessa. Avopuolisolla on myös oikeus hyvitykseen, jos hän on omalla työllään tai varallisuuspanok-

sellaan auttanut toista puolisoa kartuttamaan tai säilyttämään tämän omaisuutta. (Lakitie.)

3 TOTETUSTAPOJEN VEROSEURAAMUKSET

Tässä luvussa kerrotaan eri toteutustapojen veroseuraamuksista sekä sukupolvenvaihdoishuojennuksista. Sukupolvenvaihdon verotuskysymykset koskevat tuloverotuksen ja perintö- ja lahjaverotuksen lisäksi varainsiirtoverotusta. Veroseuraamukset voivat kohdistua luopujaan ja jatkajaan sekä yhtiöön itseensä.

3.1 Osakekaupan verotus

Luovutusvoitto on pääomatuloa, jonka veroprosentti on 28 %. TVL 46 §:n mukaan luovutusvoitto lasketaan siten, että osakkeiden luovutushinnasta vähennetään omaisuuden hankintamenon poistamatta oleva määrä ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä. Luovutushinnasta vähennetään hankintameno-olettama, joka on aina vähintään 20 % luovutushinnasta. Jos omaisuus on ollut luovuttajalla vähintään 10 vuoden ajan, hankintamenona vähennetään 40 % luovutushinnasta. (Vero 2011b.)

TVL 110.2 §:n mukaan luovutusvoitto on sen verovuoden tuloa, jona kauppa on tapahtunut. Näin ollen luovutusvoitto verotetaan lähtökohtaisesti sen vuoden tulona, jona sitova kauppakirja on allekirjoitettu. (Vero 2011b.)

Mikäli osakkeiden luovutushinta on pienempi kuin luovuttajan hankintameno, luovuttajalle syntyy luovutustappiota. TVL 50 §:n mukaan luovutustappio voidaan vähentää saadusta luovutusvoitosta verovuonna ja kolmena sitä seuraavana vuonna sitä mukaa, kuin voittoa kertyy. (Vero 2011b.)

Ostajan maksettavaksi tulee varainsiirtovero, koska osakkeet ovat arvopapereita. Varainsiirtovero on 1,6 % kauppahinnasta. (Vero 2011b.)

3.2 Substanssikaupan verotus

Substanssikaupassa myyjänä on yritys, jota verotetaan saadusta voitosta. Yritys saa substanssikaupassa sovitun suuruisen kauppahinnan, josta vähennetään kaupassa siirtyneiden tase-erien poistamaton hankintameno. Kun myyntihinta ylittää luovutettavien varojen arvon, on kyse yritykselle syntyvästä voitosta. (Lakari & Engblom 2009, 70.)

Ostajalle tulee maksettavaksi varainsiirtovero. Varainsiirtovero on liiketoimintaan sisältyvistä kiinteistöistä neljä prosenttia ja arvopapereista 1,6 prosenttia. Liiketoimintakauppaan voi myös sisältyä sellaista omaisuutta, kuten liittymät, jotka eivät ole varainsiirtoverotuksen alaista. (Juusela & Tuominen 2010, 38–39.)

3.3 Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus

Osakekaupassa tapahtuvaan luovutukseen tulevat sovellettavaksi sukupolvenvaihdoksia koskevat verohuojennussäännökset. Myyjän saama luovutusvoitto voi olla kokonaan verovapaa. TVL 48.1 §:n mukaan omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on verovapaata tuloa, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

- Luovutuksen kohteena ovat sellaisen yhtiön osakkeet, jotka oikeuttavat vähintään 10 %:n omistusosuuteen kyseisessä yhtiössä.
- Luovutuksensaajana on luovuttajan lapsi, lapsen rintaperillinen, luovuttajan sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli sekä saajan puoliso, jos luovutuksensaajina ovat lähisukulainen ja hänen puolisonsa yhdessä.
- Luovuttaja on omistanut yrityksen tai sen osan yli 10 vuotta. Omistusaikaan voidaan laskea myös sellaisen henkilön omistus, jolta luovuttaja on saanut osakkeet vastikkeettomasti. (Immonen & Lindgren 2009, 120–121.)

Mikäli kyseisistä edellytyksistä yksikin kohta jää täyttymättä, on luovutusvoitto veronalaista tuloa. TVL 48.5 §:n mukaan luovutusvoiton verovapaus menetetään, jos ostaja luovuttaa saamaansa omaisuutta viiden vuoden kuluessa saannostaan. Luovutusvoittoa laskettaessa hankintamenosta vähennetään se veronalaisen tulon määrä, jota ei ole pidetty hänen saantomiehensä tulona. (Vero 2011b; Lakari & Engblom 2009, 83.)

3.4 Lahjaverotus

Perintö- ja lahjaverolain mukaan lahjaveroa on suoritettava, jos lahjanantaja tai lahjansaaja asui lahjoitushetkellä Suomessa. Velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Lahjana saadun omaisuuden arvo on määrättävä lahjoitushetkellä olleen käyvän arvon mukaan. Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa. (Juusela & Tuominen 2010, 112.)

Luovuttajalle ei aiheudu veroseuraamuksia, kun yritys annetaan lahjaksi. Veroseuraamukset kohdistuvat ainoastaan lahjansaajaan, jolle koituu maksettavaksi lahjavero. (Lakari 2009, 11; Immonen & Lindgren 2009, 95.)

Vuoden 2008 lainmuutoksessa perintö- ja lahjaverosteikko eriytettiin. Verovelvolliset jaetaan kahteen veroluokkaan: Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä ja alenevassa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani. Toiseen veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat. (Engblom & Lakari 2009, 44.)

Taulukko 1. Ensimmäisen veroluokan lahjaverosteikko vuonna 2011

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 - 17 000	100	7
17 000 - 50 000	1010	10
50 000 -	4310	13

Lähisukulaisille lahjaveron määrä on 0 - 13 % lahjan arvosta. Lahjaveroa tulee suorittaa, jos veronalaisen lahjan arvo on 4000 euroa tai enemmän. Jos ensimmäisessä veroluokassa lahjan arvo on 25 000, lahjaveron määrä on $1\,010 + 10\% \times (25\,000 - 17\,000) = 1\,810$ euroa. (Engblom & Lakari 2009, 44).

Taulukko 2. Toisen veroluokan lahjaverosteikko vuonna 2011

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 - 17 000	100	20
17 000 - 50 000	2 700	26
50 000 -	11 280	32

Toisessa veroluokassa lahjaveron määrä on 0 - 32 %. Jos toisessa veroluokassa lahjan arvo on 25 000 euroa, lahjaveron määrä on $2\,700 + 26\% \times (25\,000 - 17\,000) = 4\,780$ euroa. Verotettavan lahjan arvo vahvistetaan sadan euron tarkkuudella siten, että lahjan arvo pyöristetään alaspäin sadan euron tarkkuuteen esimerkiksi $5\,599 = 5\,500$ euroa. Mikäli lahja on annettu yhteisesti kahdelle tai useammalle henkilölle, jotka kaikki eivät kuulu ensimmäiseen veroluokkaan, määräytyy vero toisen veroluokan mukaan. Jos aviopuolisot saavat yhteisen lahjan, määräytyy vero pienemmän veroluokan mukaan. (Vero 2011b.)

Perintö- ja lahjaverolain 20.2 § sisältää kolmen vuoden kumulointisäännön, joka estää lahjojen pilkkomisen pieniin osiin. Verovapaita lahjoja voi siis antaa haluamalleen henkilölle yhteensä alle 4 000 euron arvosta joka kolmas vuosi. Lahjojen kumulointi koskee vain samalta antajalta samalle saajalle annettavia lahjoja, jotka ovat veronalaisia. (Immonen & Lindgren 2009, 142.)

Lahjansaajan on annettava lahjaveroilmoitus kolmen kuukauden kuluessa verovelvollisuuden alkamisesta verovirastolle. Ilmoitus on annettava myös silloin, jos kolmen verovuoden aikana saatujen lahjojen laskettu yhteisarvo on 4 000 euroa tai enemmän. Lahjaveroilmoitusta ei tarvitse antaa alle 4 000 euron arvoisista lahjoista. (Juusela & Tuominen 2010, 116–118.)

3.5 Perintöverotus

Perintönä ja testamentilla saatu omaisuus verotetaan yhtäläisten säännösten mukaisesti Perintö- ja lahjaverolaissa. Velvollisuus suorittaa perintöveroa alkaa, kun perinnönjättäjän omaisuus siirtyy perillisille tai testamentinsaajille perittävän kuolinhetkellä. Perintönä ja testamentilla saadun omaisuuden arvo määräytyy perinnönjättäjän kuolinhetkellä olleen käyvän arvon mukaan. Käyvällä arvolla tarkoitetaan todennäköistä luovutushintaa, jotka ovat toisistaan riippumattomia. (Juusela & Tuominen 2010, 109–111.)

Perinnönsaajat jaetaan ensimmäiseen ja toiseen veroluokkaan sukulaisuussuhteen mukaan kuten lahjaverotuksessa (Engblom & Lakari 2009, 49).

Taulukko 3. Ensimmäisen veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2011

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000 - 40 000	100	7
40 000 - 60 000	1 500	10
60 000 -	3 500	13

Veroa suoritetaan vähintään 20 000 euron suuruudesta perintö- tai testamenttiosuudesta. Alaikäinen perinnönsaaja saa verotettavasta perintöosuudesta 40 000 euron alaikäisyysvähennyksen ja leski saa 60 000 euron puoliso-vähennyksen. Tämän takia alaikäinen lapsi voi saada 60 000 euron ja leski 80 000 euron arvoiset perinnöt verovapaina. Alaikäisyysvähennys koskee vain vanhempansa menettäneitä alaikäisiä. (Lakari & Engblom 2009, 49.)

Taulukko 4. Toisen veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2011

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000 – 40 000	100	20
40 000-60 000	4 100	26
60 000-	9 300	32

Toisessa veroluokassa perintöveron määrä on 20 - 31 %. Jos perintöveron arvo on 25 000 euroa, perintövero on $100 + 20 \% \times (25\,000 - 20\,000) = 1\,100$ euroa.

Yhteisesti kahdelle tai useammalle tulleesta omaisuudesta määrätään vain yksi vero. Veroasteikko katsotaan sen saajan sukulaisuussuhteen mukaan, joka on testamentintekijään kaukaisin. (Juusela & Tuominen 2010, 111.)

3.6 Hallinta- ja tuotto-oikeus

Hallinta- ja tuotto-oikeuksilla voidaan pienentää perintö- ja lahjaveron määrää. Hallintaoikeuden pidättänyt saa itselleen omaisuuden tuoton, mutta vastaa myös omaisuudesta aiheutuvista kuluista. Arvopapereita voi lahjoittaa niin, että lahjoittaja pidättää itsellään hallinta- ja tuotto-oikeuden. Tuotto-oikeuden pidättäminen pienentää luovutettavan omaisuuden arvoa, millä on vaikutusta kauppahintaan ja vastikkeettomassa luovutuksessa lahjaveron määrään. Hallinta- ja tuotto-oikeuden pidättynyttä verotetaan esimerkiksi lahjoitetun omaisuuden tuotosta tuloverotuksessa. (Pörssisäätiö.)

Osakkeiden tuottona pidetään muutaman edeltäneen vuoden osinkotulon keskiarvoa. Eliniäksi pidätetyn hallintaoikeuden arvo lasketaan kertomalla ensimmäiseksi omaisuuden käypä arvo tuottokertoimella ja sitten kertomalla hallintaoikeuden pidättäjän iän mukaan määräytyvällä ikäkertoimella. (Vero 2011a; Pörssisäätiö.)

Taulukko 5. Hallintaoikeuden ikäkertoimet vuonna 2011

Verovelvollisen ikä	Luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan
alle 44 vuotta	12
44–52 vuotta	11
53–58 vuotta	10
59–63 vuotta	9
64–68 vuotta	8
69–72 vuotta	7
73–76 vuotta	6
77–81 vuotta	5
82–86 vuotta	4
87–91 vuotta	3
92 tai enemmän	2

Esimerkki:

65-vuotias isä lahjoittaa pojalleen 80 000 euron arvosta osakeyhtiön osakkeita. Lahjaverotuksessa ei sovelleta sukupolvenvaihdoshuojennuksia. Isä pidättää itsellään osinkotuotto-oikeuden. Osinkotuotto lahjan kohteena olevalle osakemäärälle on ollut keskimääräinen 6 % lahjan arvosta. Ikäkerroin luku on 8, koska isä on 65-vuotias. Kun 6 %:n osinkotuotto kerrotaan ikäkertoimella 8, saadaan hallintaoikeuden arvoksi 48 % lahjan arvosta. Lahjansaaja maksaa lahjaveroa arvosta $80\,000 - 48\% \times 80\,000 = 41\,600$ euroa.

3.7 Perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus

PerVL:n mukaan luopujan ja jatkajan välillä ei tarvitse olla sukulaisuussuhdetta sukupolvenvaihdoshuojennuksen saamiseksi. Kuka tahansa luonnollinen henkilö voi olla huoennuksen saajana. Muut huoennuksen saamisen edellytykset on kuitenkin täyttyvä. (Juusela & Tuominen 2010, 164.)

Täysi verovapaus edellyttää, että luovutus on osittain vastikkeellinen. Kun omaisuutta siirretään kokonaan vastikkeetta tai se siirtyy perintönä jatkajalle, tilanteisiin soveltuu osittainen huoennus. Näissä tilanteissa osa perintö- ja lahjaverosta huoennetaan. Kyseiset huoennukset vaativat lainkohdissa määrättyjen edellytysten täyttymistä. Osittaisen huoennuksen saamisen edellytyksenä on että, luovutuksen kohteena on yritys tai sen osa. PerVL 57 § mukaan yrityk-

sen osalla tarkoitetaan vähintään 10 %:a omistamiseen oikeuttavista osakkeista. Yrityksen käsitettä ei ole määritelty perintö- ja lahjaverolaissa, mutta yrityksellä tarkoitetaan lähtökohtaisesti liiketoimintaa harjoittavaa yritystä, jota verotetaan elinkeinoverolain mukaisesti. Huojennussäännöstä ei voida soveltaa yritykseen, jota verotetaan ainoastaan tuloverolain mukaan. (Vero 2011b; Juusela & Tuominen 2010, 127–132.)

Luovutuksensaajan tulee jatkaa yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadussa yrityksessä välittömästi luovutuksen jälkeen. Luovutuksensaajan tulee henkilökohtaisesti osallistua yhtiön liiketoiminnan johtamiseen yrityksessä. Lisäksi ositushuojennuksen edellytyksenä on myös, että yrityksestä tai sen osasta määrätty perintö- tai lahjaveron määrä on yli 850 euroa. PerVL 56 §:n mukaan maksuaikaa voi saada 1700 euron suuruiselle verolle. Vero maksetaan vähintään 850 euron erinä enintään viiden vuoden aikana. (Lakari & Engblom, 85; Juusela & Tuominen 2010, 174.)

Huojennusta on syytä vaatia heti lahjaveroilmoituksella, kun lahja ilmoitetaan veroviranomaiselle. Lahja- ja perintöverohuojennusta haetaan aina kirjallisesti ennen verotuksen toimittamista. (Veronmaksajat.)

Luovutuksensaaja ei saa luovuttaa saamiaan osakkeita, ennen kuin viisi vuotta on kulunut verotuksen toimittamisesta. Muuten huojennus menetetään ja huojennettu määrä pannaan maksuun korotettuna 20 %. (Vero 2011b.)

Lahjoitetulle tai lahjanluonteisella luovutuksella saaduille osakkeille määritetään käyvän arvon lisäksi myös sukupolvenvaihdosarvo eli spv-arvo. Huojennettavan lahjaveron määrä on käyvästä arvosta lasketun veron ja spv-arvosta lasketun veron erotus tai käyvästä arvosta lasketun veron ja 850 euron erotus. Sukupolvenvaihdosarvo saadaan siten, että osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 % Arvostamislain 4 ja 5 §:n lasketusta määrästä. Sukupolvenvaihdosarvo on yleensä 40 % osakkeen vertailuarvosta. Verohallinnon ohjeessa on määritelty periaatteet arvostamisesta. (Vero 2011b; Juusela & Tuominen 2010, 190.)

3.8 Lahjanluonteisen kaupan verotus

Lahjanluonteisen kaupan luovutuksen verotuksessa sovelletaan TVL 47.5 §:n erityissäännöstä. Tämä säännös edellyttää, että luovutushinta on enintään 75 % käyvästä arvosta. Säännös soveltuu sekä voitolliseen että tappiolliseen luovutukseen. Lahjanluonteisesta kaupasta syntyy luovutustappiota, jos omaisuuden käypä arvo jää alle hankintamenon. Lahjanluonteisen kaupan luovutus jaetaan vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Vastikkeellisesta osasta saadaan vähentää siihen kohdistuva hankintameno. (Juusela & Tuominen 2010, 52.)

Mikäli on kyseessä sellainen alihintainen luovutus, jossa vastike on enintään 75 % käyvästä arvosta, luovutuksensaajan hankintamenoksi tulee maksetun vastikkeen ja lahjan osuuden yhteismäärä. Lahjanluonteisessa kaupassa maksetaan varainsiirtovero, joka lasketaan todellisesta luovutushinnasta. (Juusela & Tuominen 2010, 60–61.)

3.9 Lahjanluonteisen kaupan sukupolvenvaihdo-shuojennus

Kun PerVL:n sukupolvenvaihdo-shuojennukset täyttyvät, lahjaveroa ei tarvitse suorittaa, jos vastikkeen määrä on yli puolet käyvästä arvosta. Huojennuksen saaminen edellyttää, että luovutuksen kohteena on yritys, luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa ja luovutuksensaaja maksaa vastiketta yli 50 % osakkeiden käyvästä arvosta. PerVL 55.5 §:n huojennus ei edellytä luovutuksensaajalta huojennusvaatimusta, mutta tarpeen mukaan luovutuksensaajan on pystyttävä osoittamaan sukupolvenvaihdo-shuojennusten täyttyminen. Jatkaja ei saa luovuttaa osakkeita ennen kuin viisi vuotta on kulunut saannosta. Jos tämä edellytys ei täyty, luovutuksensaajalle määrätään maksettavaksi maksuunpanematta jätetty vero korotettuna 20 %. (Juusela & Tuominen 2010, 57–63.)

Lahjaveroa voidaan huojentaa osittain, jos vastike on tasan puolet tai vähemmän yrityksen käyvästä arvosta. Osittaishuojennus lasketaan lahjan käyvästä arvosta ja vertailuarvosta. Vertailuarvon laskentaperusteena käytetään 40 % ArVL:n mukaan lasketusta määrästä. Huojennettavan lahjaveron määrä on käyvästä arvosta lasketun veron ja vertailuarvosta lasketun veron ja 850 euron ero-

tus. Osittaishuojennuksen yhtenä edellytyksenä on, että huojennettavan veron määrä on yli 850 euroa. (Tomperi 2010, 149.)

4 YRITYSJÄRJESTELYT

Osakeyhtiömuotoisten yritysten sukupolvenvaihdoksissa perinteisempien toteutustapojen sijasta tai rinnalla on usein edullista käyttää hyväksi yhtiöoikeudellisia, rakenteellisia järjestelyjä sekä näiden erilaisia yhdistelmiä. Yritysjärjestelyjen avulla voidaan pienentää tai siirtää veroseuraamuksia. Kyseisiä järjestelyjä voidaan käyttää joko ennen tai jälkeen yrityskaupan. Tapauskohtaisesti sukupolvenvaihdoksissa voidaan hyödyntää osakeyhtiölain mukaisia järjestelykeinoja, joista kerrotaan seuraavissa kappaleissa.

4.1 Omien osakkeiden hankkiminen

Yleensä yrityksen jatkaja on tullut osakkeenomistajaksi ennen sukupolvenvaihdosta. Jatkajalle voidaan siirtää omistusta lisää niin, että yhtiö ostaa luopuvalta osapuolelta osakkeita. Tällöin muiden osakkeenomistajien omistusosuus kasvaa. Omien osakkeiden ostamisen edellytyksenä on, että yrityksellä on jakokelpoisia varoja. (Tomperi 2010, 150–151.)

Myyjän saamaa kauppahintaa verotetaan luovutusvoittoa koskevien säännösten perusteella. Luovutuksen saajana on yritys, ja siksi sukupolvenvaihdosta koskevia huojennussäännöksiä ei voida soveltaa. Omia osakkeitaan hankkiva yritys joutuu maksamaan varainsiirtoveroa hankkimistaan osakkeista. Jos yhtiö maksaa osakkeista käypää arvoa alemman hinnan, katsotaan yhtiön osakkeenomistajien saavan lahjan. (Lakari & Engblom 2009, 99; Tomperi 2009, 151.)

4.2 Osakeanti

Osakeanti on sukupolvenvaihdosta edistävä toimenpide. Osakeyhtiön omistusta voidaan muuttaa korottamalla yhtiön osakepääomaa osakeannilla, joka suunnataan yritystoiminnan jatkajalle. Osakeanti voidaan toteuttaa maksullisena tai maksuttomana osakeantina. Osakemerkintä tehdään käyvän arvon mukaan. Omistusta ei voida siirtää kokonaan suunnatulla annilla jatkajalle, joten erillinen luovutus on tarpeen. (Tomperi 2009, 151.)

Koska osakeannissa on kyse pääomasijoituksesta yhtiöön, se ei ole veronalais- ta tuloa. Merkintähinta vaikuttaa osakeannin veroseuraamuksiin. Oikeus mah- dollisten tappioiden vähentämiseen menetetään, mikäli yli puolet osakkeista on vaihtanut omistajaa. Varainsiirtoveroa ei makseta uusien osakkeiden merkitse- misestä. (Tomperi 2009, 151, Vero 2011b.)

4.3 Jakautuminen

Jakautumista voidaan pitää sukupolvenvaihdosta valmistelevana toimenpitee- nä. Jakautuminen on tarpeen silloin, kun yritys ei tarvitse kaikkia omaisuuseriä varsinaisen liiketoiminnan harjoittamisessa. Runsas varallisuus nostaa yrityksen arvoa ja sen myötä kauppahintaa. Jakautumisen avulla voidaan varsinainen liiketoiminta siirtää omaan yhtiöönsä ja liiketoiminnan kannalta tarpeeton omai- suus toiseen. (Tomperi 2009, 152.)

Kun osakeyhtiön kaikki varat ja velat jakaantuvat kahdelle tai useammalle ja- kaantumisessa perustettavalle osakeyhtiölle, puhutaan kokonaisjakautumisesta. Osittaisjakautuminen on taas järjestely, jossa osa jakautuvan yrityksen varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle. Alkuperäinen jakautuva yritys jatkaa toimintaansa sille jääneillä varoilla. (Lakari & Engblom 2009, 170– 171.)

Jakautumiseen ei liity sukupolvenvaihdoshuojennuksia. Jakautumisen hyöty on välillinen, koska jakautuminen ei katkaise omistusaikaa esimerkiksi sovelletta-

essa TVL 48.1 §:n 3 kohdan verovapaussäännöstä, se tarjoaa mahdollisuuden jalostaa yrityskokonaisuutta verotaloudellisesti. Jakautuvan yhtiön osakkeenomistaja saa vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön osakkeita. Osakkeenomistajaa ei veroteta osakkeiden luovutuksesta. Kun vastikkeeksi saadut osakkeet luovutetaan, tapahtuu verotus vasta silloin. Siten veronmaksun lykkääntymisestä saadaan hyöty. (Immonen & Lindgren 2009, 271.)

4.4 Sulautuminen

Sulautuminen voi olla vaihtoehto yrityskaupalle silloin, kun halutaan siirtää osakeyhtiön omistus toiselle yhtiölle. Sulautuvan yhtiön vanhat osakkeenomistajat saavat luovuttamiensa osakkeiden tilalle vastaanottavan yhtiön osakkeita. Yleensä vastikkeena ovat vastaanottavan yhtiön osakkeet. Sulautuvan yhtiön purkaantuminen ei aiheuta veroseuraamuksia, jotka syntyisivät purettaessa yhtiö selvitysmenettelyn kautta. Jos luovuttaja ei halua saada välttämättä heti rahaa, on sulautuminen siihen hyvä vaihtoehto. Sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön sulautumisen etuna on sulautuvan yhtiön varojen, velkojen ja varausten verotuksen menojäännösten jatkuvuus. Tällöin sulautuminen on kuitenkin toteutettava EVL 52 a ja b §:n mukaisesti. (Lakari & Engblom 2009, 156.)

Sulautumistyyppejä ovat absorptiosulautuminen, tytäryhtiösulautuminen, kombinaatiosulautuminen ja kolmikantasulautuminen. Absorptiosulautumisessa vastaanottava yhtiö ja yksi tai useampi sulautuva yhtiö sulautuvat. Se on käyttekel-poinen yrityskaupassa. Tytäryhtiösulautumisessa vastaanottava yhtiö ennen sulautumista omistaa kaikki sulautuvan yhtiön osakkeet. Kombinaatiosulautumisessa kaksi tai useampi yhtiö sulautuu perustamalla uuden vastaanottavan osakeyhtiön. Joku muu taho kuin vastaanottava yhtiö maksaa sulautumisvastikkeen kolmikantasulautumisessa. (Lakari & Engblom 2009, 157–159.)

4.5 Apuyhtiön käyttäminen

Yrityskaupassa on yleistä, että toiminnan jatkaja perustaa oman yhtiön. Tällöin jatkaja ostaa luopujalta sukupolvenvaihdoissa olevan yhtiön osakkeet perus-

tettavan yhtiön lukuun. Yritysten välille voi syntyä konsernisuhde. Uudesta yhtiöstä, jota on käytetty apuyhtiönä, tulee emoyhtiö ja sukupolvenvaihdoksessa olevasta yhtiöstä tulee tytäryhtiö. Ostettu yhtiö voidaan fuusioda perustettuun apuyhtiöön tai purkaa. Tuloverolain 48 §:n mukaan myyntivoitto ei ole verovaapa, koska ostaja on yhtiö eikä myyjän lähisukulainen. (Vero 2011b; Tomperi 2009, 152–153.)

Käyvän arvon ja vastikkeen välinen erotus voidaan katsoa lahjaksi, jos apuyhtiö maksaa osakkeista enintään 75 % osakkeiden käyvästä arvosta. Lahjavero määrätään osakkaalle, jonka hyväksi varallisuus on siirtynyt. Varainsiirtoverolain mukaan ostajan on maksettava varainsiirtoveroa kaupan kohteena olevista osakkeista. Varainsiirtovero on 1,6 % kauppahinnasta. (Vero 2011b.)

5 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ

5.1 Case: Yritys X Oy

Yritys X Oy:n päätoimiala on kiinteistövälitys. Yrityksessä työskentelee noin viisi henkilöä. Yritys välittää asuntoja, tontteja, maa- ja metsätiloja, loma-asuntoja ja vuokra-asuntoja. Yritys on perustettu muutama vuosi sitten ja se toimii laajalla alueella Etelä-Suomessa.

Case-osuuteen on koottu tietoa haastattelujen ja tilinpäätöstietojen avulla. Haastatteluja käytiin molempien osapuolien eli luopujan ja mahdollisen jatkajan kanssa. Keskusteluissa otettiin huomioon sekä luopujan että jatkajan toiveita sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta.

Yritystoiminnasta luopuva omistaa kaikki yrityksen osakkeet. Omistajalla on kaksi lasta. Hänen toiveissaan olisi, että jompikumpi lapsista siirtyisi jatkamaan yritystoimintaa, ja toinen lapsista onkin ilmoittanut halukkuutensa jatkaa. Omistaja ei halua luovutuksesta täyttä korvausta, koska yritys siirtyy hänen lapsel-

leen. Sukupolvenvaihdos tulee olemaan ajankohtainen kyseisessä yrityksessä 10 vuoden sisällä. Sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun on siis runsaasti aikaa. Molemmat lapset ovat työskennelleet kyseisessä yrityksessä.

Luopujan ja jatkajan kanssa käydyissä keskusteluissa tuli esille toiveita mahdollisista sukupolvenvaihdoksen toteutustavoista, joten laskelmat on toteutettu toiveiden mukaisesti. Case-yrityksen sukupolvenvaihdos tapahtuu noin 10 vuoden aikana. Siksi laskelmissa otetaan myös huomioon sukupolvenvaihdoshuojennukset, vaikka kaikki edellytykset eivät vielä täyttyisikään.

5.2 Arvonmäärittäminen

Yrityksen osakkeiden käypä arvo eli substanssiarvo saadaan siten, että yrityksen varojen käyvästä arvosta vähennetään velkojen käypä arvo. Substanssiarvoa laskettaessa lähtökohtana on viimeksi päättäneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen mukainen omaisuus.

Taulukko 6. Substanssiarvon laskenta

Yhtiön varojen käypä arvo	89 488
Yhtiön velkojen käypä arvo	48 066
Yhtiön substanssi arvo	41 422

Yrityksen tuottoarvo lasketaan vähintään kolmen verovelvollisuuden alkamista edeltävän vuoden nettotuloksen perusteella. Tuottoarvoa laskettaessa tuloksia oikaistaan poistamalla niistä konserniavustus ja muut satunnaiset erät sekä varausten ja poistoeron muutokset. Koska case-yrityksessä ei ole vielä jaettu osinkoa, on seuraavassa taulukossa esimerkkilaskelma tuottoarvosta.

Taulukko 7. Tuottoarvon laskenta

Tilikausi	Oikaistu tulos
1	40 000 €
2	30 000 €
3	65 000 €
Yhteensä	135 000 €
Keskiarvo	45 000 €
Yhtiön tuottoarvo 45000/15 %	300 000 €

Tuottoarvo saadaan siten, että oikaistuista tuloksista lasketaan keskiarvo, joka kerrotaan tuottovaatimuksen mukaisella korkokannalla. Yleensä korkokantana käytetään 15 %.

5.3 Osakekauppa käyvän arvon mukaan

Jos osakeyhtiön sukupolvenvaihdos toteutetaan osakekaupalla, kohdistuvat veroseuraamukset luovutusvoittoon. Luovutusvoitto lasketaan siten, että luovutushinnasta vähennetään omaisuuden hankintamenon poistamatta oleva osa ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä.

Case-yrityksestä luopuva on maksanut osakkeistaan 2 500 euroa. Jos luovutushinta on todellista hankintamenoa suurempi, luovutushinnasta vähennetään aina niin sanottu hankintameno-olettama, joka on 20 %. Jos omaisuus on ollut luopujalla vähintään 10 vuotta, hankintameno-olettama on 40 %.

Taulukko 8. Veronalainen luovutusvoitto

Osakkeet omistettu alle 10 vuotta ja hankintameno-olettama 20 % on pienempi	
Myyntihinta	41 422 €
Hankintameno	2 500 €
Veronalainen luovutusvoitto	38 922 €

Osakkeet omistettu alle 10 vuotta	
Myyntihinta	41 422 €
Hankintameno-olettama 20 %	8 284,40 €
Veronalainen luovutusvoitto	33 137,60 €

Osakkeet omistettu yli 10 vuotta	
Myyntihinta	41 422 €
Hankintameno-olettama 40 %	16 568,80 €
Veronalainen luovutusvoitto	24 853,20 €

Jos luopuja on omistanut osakkeet yli 10 vuotta, veronalainen luovutusvoitto on 24 853,20 euroa. Jos luopuja jostain syystä myy yrityksen ulkopuoliselle, hänen kannattaa käyttää 40 %:n hankintameno-olettamaa edellyttäen, että osakkeiden 10 vuoden omistus täyttyy.

Sukupolvenvaihdosluovutuksissa tietyin edellytyksin syntynyt luovutusvoitto voi olla kokonaan verotonta. Case-yrityksen osalta kaikki edellytykset täyttyvät, kun sukupolvenvaihdos toteutetaan. Yrityksen osakkeet oikeuttavat vähintään 10 %:n omistusosuuteen, luovutuksensaajana on luopujan lapsi ja luovuttaja on omistanut yrityksen yli 10 vuotta. Luopujan osalta osakekauppa on verovapaata tuloa. Jatkajalle tulee maksettavaksi kauppahinnan lisäksi varainsiirtovero, joka on 1,6 % kauppahinnasta $41\,422 \times 1,6\% = 662,75$ euroa eli yhteensä 42 084,75 euroa. Mikäli ostaja luovuttaa saamansa omaisuuden viiden vuoden kuluessa saannostaan, luovutusvoiton verovapaus menetetään.

5.4 Lahjanluonteinen kauppa

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa lahjanluonteisella kaupalla. Lahjanluonteisessa kaupassa vastike on enintään 75 % osakkeiden käyvästä arvosta.

Taulukko 9. Vastike enintään 75 % käyvästä arvosta ilman huojennusta

Käypä arvo 41 422	51 %	60 %	68 %	75 %
Vastike €	21 125,22	24 853,20	28 166,96	31 066,50
Lahjan määrä €	20 296,78	16 568,80	13 255,04	10 355,50

Vastike %	51 %	60 %	68 %	75 %
Lahjan määrä	20 296,78	16 568,80	13 255,04	10 355,50
Vero alarajan kohdalla	1010	100	100	100
Ylimenevän veron osuus	3 296,78	12 568,80	9 255,04	6 355,50
Veroprosentti ylimenevästä osasta	10	7	7	7
Lahjavero yhteensä	1 339,68	979,82	747,85	544,89

Case-yrityksen osalta veroseuraamukset on laskettu erisuuruksilla vastikkeilla. Taulukosta näkee, että veroseuraamukset jäävät melko vähäisiksi. Esimerkiksi vastike on 75 % käyvistä arvosta ja sen lahjaveroksi muodostuu 544,89 euroa.

Taulukko 10. Lahjanluonteisen kaupan verot ilman huojaennusta

Vastike %	51 %	60 %	68 %	75 %
Vastike	21 125,22	24 853,20	28 166,96	31 066,50
Lahjavero	1 339,68	979,82	747,69	544,89
Varainsiirtovero 1,6 %	338	397,65	450,67	497,06
Verot yhteensä	1 677,68	1 377,47	1 198,52	1 041,95

Jatkajalle tulee maksettavaksi myös varainsiirtovero, joka on 1,6 %. Taulukossa on laskettu lahjanluonteisesta kaupasta koituvat verot yhteensä

Sukupolvenvaihdoshuojennuksen saaminen edellyttää, että luovutuksen kohteena on yritys, luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa ja luovutuksensaaja maksaa vastiketta yli 50 % osakkeiden käyvästä arvosta. Koska vastikkeen määrä on yli puolet käyvästä arvosta ja sukupolvenvaihdoshuojennukset täyttyvät, lahjaveroa ei tule maksettavaksi. Jatkaja ei saa luovuttaa osakkeita, ennen kuin viisi vuotta on kulunut saannosta, tai muutoin luovutuksensaajalle määrätään maksettavaksi maksuunpanematta jätetty vero korotettuna 20 %.

5.5 Lahja ja ennakoperintö

Jos yrityksen omistaja luopuu yrityksen osakkeista vastikkeetta, on kyseessä lahja. Kun sukupolvenvaihdos toteutetaan lahjana, lahjansaajalle koituu maksettavaksi lahjaveroa. Luovuttajalle ei aiheudu veroseuraamuksia.

Case-yrityksessä lahjoitus tapahtuu luopujan lapselle, joka kuuluu ensimmäiseen veroluokkaan. Yrityksen osakkeiden käypä arvo on 41 422 euroa. Lahjaveroasteikossa verotettavan osuuden arvo sijoittuu 17 000 ja 50 000 euron välille, ja veron vakioerä alarajan kohdalla on 1010 euroa. Veroprosentti ylimenevältä osalta on 10 %. Lahjavero on:

$$1010 + 10 \% \times (41\,422 - 17\,000) = 3\,452,20 \text{ euroa}$$

Lahjansaajalle tulee maksettavaksi lahjaveroa 3 452,20 euroa. Lahjalla toteutettavassa sukupolvenvaihdoksessa luopuja jää ilman korvausta.

Case-yrityksen osalta osittaishuojennuksen edellytykset toteutuvat sukupolvenvaihdostilanteessa. Laskentaperusteena käytetään 40 %:a, joka on ArVL 4 ja 5 §:n mukaan lasketusta määrästä. Yrityksen tase on yksinkertainen ja siksi vertailuarvona käytetään aikaisemmin laskettua substanssiarvoa eli $41\,422 \times 40 \% = 16\,568,80$ euroa. Lahjaveroasteikossa arvo sijoittuu 4 000 ja 17 000 euron välille, ja veron vakioerä alarajan kohdalla on 100 euroa. Veroprosentti ylimenevältä osalta on 7 %. Lahjavero vertailuarvosta on:

$$100 + 7 \% \times (16\,568,80 - 4\,000) = 979,82 \text{ euroa}$$

Perintö- ja lahjaverolain 55.2 ja 55.4 §:n mukaan tulee laskea kaksi erotusta, joista pienempi muodostaa maksuunpanematta jätettävän osuuden.

Taulukko 11. Maksuunpantava vero vertailuarvosta

Laskelma A	
Lahjavero 41 422 €	3 452,20 €
Lahjavero 16 568,80 €	979,82 €
Erotus A	2 472,38 €

Laskelma B	
Lahjavero 41 422 €	3 452,20 €
850 € minimivaatimus	850 €
Erotus A	2 602,20 €

Erotuksista pienempi eli erotus A vähennetään maksuunpantavasta verosta.

Lopullinen veron määrä	
Lahjavero 41 422 €	3 452,20 €
Erotus A	2 472,38 €
Veron määrä	979,82 €

Jatkajalle tulee maksettavaksi lahjaveroa vain 979,82 euroa. Jatkaja ei voi kuitenkaan hyödyntää maksuaikaa koskevaa huojoennusta. Huojennus voidaan myöntää vain 1700 euron suuruiselle verolle. Lahjansaaajan on annettava lahjaveroilmoitus kolmen kuukauden kuluessa verovelvollisuuden alkamisesta verovirastolle.

Luopuja voi pidättää osakkeista tuotto-oikeuden. Tuotto-oikeuden pidättämällä luopuja saa yrityksestä tuottoa eläkkeellä ollessaan. Pääsääntöisesti osakkeiden tuottona pidetään muutaman viimeisen vuoden osinkotulojen keskiarvoa. Case-yrityksessä ei ole jaettu vielä osinkoa, joten havainnollistetaan tuotto-oikeuden pidättäminen esimerkkilaskelmalla. Osinkotuoton arvoksi oletetaan 5 % ja luopujan iäksi 62 vuotta. Luopujan ikä asettuu 59 ja 63 vuoden välille, joten ikäkerroin on yhdeksän. Tuotto-oikeuden arvo saadaan kertomalla osinkotuotto ja ikäkerroin eli $5 \% \times 9 = 45 \%$. Lahjansaaaja saa $41\,422 - 45 \% \times 41\,422 = 22\,782,10$ euroa, josta maksaa lahjaveroa. Lahjaveroa maksetaan:

$$1010 + 10 \% \times (22\,782,10 - 17\,000) = 1\,588,21 \text{ euroa}$$

Tuotto-oikeus ei vaikuta sukupolvenvaihdoshuojennuksiin. Seuraavassa on laskelma, jossa laskentaperusteena käytetään 40 %:a, joka on ArVL 4 ja 5 §:n mukaan lasketusta määrästä.

$$100 + 7 \% \times (9\,112,84 - 4\,000) = 457,89$$

Taulukko 12. Maksuunpantava vero vertailuarvosta (tuotto-oikeus)

Laskelma A	
Lahjavero 22 782,10 €	1 588,21 €
Lahjavero 9 112,84 €	457,89 €
Erotus A	1 130,32 €

Laskelma B	
Lahjavero 22 782,10 €	1 588,21 €
850 € minimivaatimus	850 €
Erotus B	738,21 €

Erotuksista pienempi eli erotus B vähennetään maksuunpantavasta verosta.

Lopullinen veron määrä	
Lahjavero	1 588,21 €
Erotus B	738,21 €
Veron määrä	850 €

Jatkajalle tulee maksettavaksi huojennettua lahjaveroa 850 euroa. Lahjansaa-
jan on annettava lahjaveroilmoitus kolmen kuukauden kuluessa verovelvollisuu-
den alkamisesta verovirastolle

5.6 Perintö

Yrittäjän kuoleman jälkeen sukupolvenvaihdos tapahtuu perintönä. Luopuja voi määrätä yritysvarallisuudestaan myös testamentilla, jonka avulla omaisuus voidaan ohjata yksilöllisesti. Perinnön saajalle tulee maksettavaksi perintövero. Luopujan lapset kuuluvat perintöverotuksessa ensimmäiseen veroluokkaan. Oletuksena on, että case-yritys testamentataan mahdolliselle jatkajalle. Yrityksen käypä arvo 41 422 euroa sijoittuu veroasteikolla 40 000 ja 60 000 euron

välille. Veron vakioerä on 1 500 euroa ja veroprosentti ylimenevästä osasta on 10 %. Perintöveroksi saadaan:

$$1500 + 10 \% \times (41\,422 - 40\,000) = 1\,642,20 \text{ euroa}$$

Sukupolvenvaihdoshuojennus lasketaan 40 % ArVL 4 ja 5 §:n mukaan lasketusta määrästä eli $41\,422 \times 40 \% = 16\,568,80$ euroa. Perintöveron arvo jää ensimmäisessä luokassa alle 20 000 euroa, ja siksi perinnöstä ei tarvitse maksaa perintöveroa. Perintöverohuojennusta haetaan aina kirjallisesti ennen verotuksen toimittamista.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Osakekaupassa luovutuksensaajalle tulee maksettavaksi yhteensä 42 084,75 euroa. Laskelmien perusteella osakekauppa on toteutustavoista kallein. Yleensä sen rahoittaminen tapahtuu lainarahalla. Case-yrityksen luopuja on luovuttamassa yritystä lapselleen, ja siksi hän ei halua yrityksestään täyttää vastiketta. Sen vuoksi osakekauppa ei ole hyvä vaihtoehto sukupolvenvaihdoksen toteuttamiselle tässä tilanteessa.

Lahjana tapahtuvassa vaihdoksessa lahjaveron jää melko pieneksi. Luovutuksensaajalle tulee maksettavaksi 979,82 euroa, mutta luopuja jää ilman korvausta. Koska luopuja haluaa luovuttaa yrityksensä pientä korvausta vastaan, lahjoituksena toteutettu vaihdos ei ole tässä tapauksessa hyvä vaihtoehto. Jatkajan kannalta tämä tilanne on suosiollinen, mutta luopuja jää ilman vastiketta.

Määrittelin lahjanluonteiselle kaupalle erisuuruisia arvoja, jotka ovat 51 ja 75 %:n välillä. Luopuja saa kohtuullisen korvauksen luovutuksesta. Jatkajalle tulee maksettavaksi vastikkeen lisäksi veroseuraamukset. Koska vastike on yli puolet käyvästä arvosta, voidaan edellytysten täytyessä hyödyntää sukupolvenvaihdoshuojennuksia lahjaveron osalta. Mielestäni lahjanluonteinen kauppa on parhain vaihtoehto, koska tämä vastaa luopujan ja jatkajan toiveita.

Omistajan kuoleman jälkeen yritys voidaan luovuttaa perintönä. Perinnönsaajalle tulee maksettavaksi perintöveroa 1 642,20 euroa. Kun sukupolvenhuojennuksen edellytykset täyttyvät, lahjaveroa ei tule maksettavaksi lainkaan, koska vertailuarvo 16 568,80 euroa jää alle 20 000 euroa. Perintöveroa ei tarvitse suorittaa, kun perinnön arvo jää alle 20 000 euroa.

Taulukko 13. Yhteenveto eri toteutustapojen veroseuraamuksista

Toteutustavat	Vastike	Vero	Varainsiirtovero	Verot yhteensä
Osakekauppa käypään arvoon	41 422	-	662,75	662,75
Lahjanluonteinen kauppa 51 % käyvää arvosta (ilman huojennusta)	21 125,22	1 339,68	338	1677,68
Lahjanluonteinen kauppa 51 % käyvää arvosta	21 125,22	-	338	338
Lahja (ilman huojennusta)	-	3 453,20	-	3 453,20
Lahja	-	979,82	-	979,82
Perintö (ilman huojennusta)	-	1 642,20	-	1 642,20
Perintö	-	0	-	0

Taulukossa on yhteenveto eri toteutustavoista aiheutuneista veroseuraamuksista sekä toteutustavasta koituva rahamäärä yhteensä. Taulukosta näkee, että toteutustapojen veroseuraamukset ovat melko vähäisiä. Veroseuraamukset, joihin ei ole sovellettu sukupolvenvaihdoshuojennuksia, ovat suurimmat. Case-yrityksen sukupolvenvaihdos on ajankohtainen 10 vuoden kuluessa, joten yritys todennäköisesti pystyy hyödyntämään sukupolvenvaihdoshuojennuksia silloin. Case-yrityksen sukupolvenvaihdoksesta aiheutuvat veroseuraamukset jäävät melko vähäisiksi. On kuitenkin huomioitava, että lainsäädäntöön saattaa tulla muutoksia siihen mennessä, kun sukupolvenvaihdos toteutetaan.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyössäni käsittelin osakeyhtiömuotoisen kiinteistövälitysyriksen sukupolvenvaihdosta. Toteutusajankohta on noin 10 vuoden aikana, joten suunnittelu on käynnistynyt hyvissä ajoin. Omistaja toivoo yrityksen siirtyvän seuraavalle sukupolvelle. Lapsista toinen on ilmoittanut halukkuutensa jatkaa yritystoimintaa. Kyseinen henkilö työskentelee yrityksessä tälläkin hetkellä, joten luopujan on helpompi opastaa jatkajaa tuleviin työtehtäviin. Vaihdos tapahtuu luontevasti ja luopuja voi jäädä eläkkeelle levollisin mielin.

Opinnäytetyössäni käsittelin yleisesti sukupolvenvaihdosta. Työssäni tarkastelin sukupolvenvaihdoksen eri osa-alueita, kuten suunnittelua, eri toteutustapoja, niiden veroseuraamuksia ja huojennuksia. Teoriaosuudessa käsittelin myös yritysjärjestelyjä. Työssäni käsittelin sukupolvenvaihdosta sekä luopujan että jatkajan näkökulmasta. Empiriaosuudessa pyrin laskelmien avulla tuomaan esille vaihdoksesta aiheutuvat veroseuraamukset. Laskelmissa veroseuraamukset esiteltiin sekä ilman huojennuksia että huojennukset mukaan lukien.

Teoriaosuus pohjautuu pääasiassa alan kirjallisuuteen. Pyrin käyttämään mahdollisimman uusia lähteitä, koska lainsäädäntö muuttuu usein vuosien varrella. Lainsäädäntö on suuressa osassa sukupolvenvaihdosta.

Työn alussa asetin opinnäytetyölleni kysymysmuodossa seuraavat tavoitteet:

1. Millainen sukupolvenvaihdos on prosessina?
2. Mitkä ovat sukupolvenvaihdoksen toteutustavat?
3. Millaisia veroseuraamuksia näistä seuraa?
4. Mikä toteutustapa on parhain vaihtoehto sekä luopujalle että jatkajalle?

Koska tästä työstä löytyy näihin kysymyksiin vastaukset, onnistuin tavoitteissani.

Opinnäytetyön tekeminen oli palkitsevaa, koska huomasin oppineeni paljon uusia asioita. Työhöni sisältyi myös ongelmallisia kohtia, mutta vastaukset löytyivät, kun kärsivällisesti jaksoin etsiä tietoa. Lainsäädännön kirjoittaminen auki omin sanoin oli myös haastavaa.

TAULUKKO

Taulukko 1 Ensimmäisen veroluokan lahjaveroasteikko vuonna 2011, s.18

Taulukko 2 Toisen veroluokan lahjaveroasteikko vuonna 2011, s.19

Taulukko 3 Ensimmäisen veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2011, s. 20

Taulukko 4 Toisen veroluokan perintöveroasteikko vuonna 2011, s. 20

Taulukko 5 Hallintaoikeuden ikäkertoimet, s. 22

Taulukko 6 Substanssiarvo, s. 29

Taulukko 7 Tuottoarvo, s. 30

Taulukko 8 Veronalainen luovutusvoitto osakekaupassa, s. 30

Taulukko 9 Vastike enintään 75 % käyvästä arvosta ilman huojennusta, s. 31

Taulukko 10 Lahjan luonteisen kaupan verot ilman huojennusta, s. 32

Taulukko 11 Maksuunpantava vero vertailuarvosta, s. 34

Taulukko 12 Maksuunpantava vero vertailuarvosta (tuotto-oikeus), s. 35

Taulukko 13 Yhteenveto eri toteutustapojen veroseuraamuksista, s. 37

LÄHTEET

Asiakastieto. Päivitetty 14.2.2001.

<http://www.asiakastieto.fi/servlet/Ajankohtaista?T=nll&A=428&v=2001&a=Yritystoiminta> (Luettu 22.10.2011)

Finlex. Laki.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040?search\[type\]=pika&search\[pika\]=perint%C3%B6kaari](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040?search[type]=pika&search[pika]=perint%C3%B6kaari) (Luettu 12.9.2011)

Heinonen, J. 2005. Yrityksen sukupolven- ja omistajavaihdos. Helsinki: Tietosanom Oy.

Immonen, R. & Lindgren, J. 2009. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki: Talentum.

Juusela, J. & Tuominen, S. 2010. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Helsinki: WSOYpro.

Lakari, T. 2009. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Helsinki: Verotieto Oy.

Lakari, T. & Engblom, A. 2009. Käytännön sukupolvenvaihdos. Helsinki: KHT-Media Oy.

Lakatie/Artikkelit. Avoliittolaki.

http://www.lakatie.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=65:kolmas-artikkeli&catid=34:artikkelit&Itemid=72 (Luettu 19.9.2011)

Nordius. Nordius-lehti.

http://www.nordius.fi/index.php?pg_id=10&alaid=28&page_id=220 (Luettu 18.10.2011)

Osuuspankki. Omistajanvaihdos. Päivitetty 9.5.2011.

<https://www.op.fi/op/yritysassiakkaat/yritysjyys/omistajan-vaihdos/yrityskaupan-toteutus?id=73420&srcpl=3#3> (Luettu 5.10.2011)

Pörssisäätiö. Sijoittajan vero-opas.

<http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/sijoittajan-vero-opas-2010,10> (Luettu 10.10.2011)

Tomperi, S. 2009. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Helsinki: WSOYpro Oy.

Vero 2011a. Hallinto-oikeudenpidättäminen. Päivitetty 2.8.2011.

http://www.vero.fi/fi/Henkilöasiakkaat/Lahjan_saaminen_ja_antamien/Hallinto-oikeuden_pidattaminen_lahjaverot%289206%29 (Luettu 10.10.2011)

Vero 2011b. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Päivitetty 15.2.2011.
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa%2812409%29 (Luettu 5.9.2011)

Veronmaksajat. Omat veroasiat. Päivitetty 7.3.2011.
<http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/omatveroasiat/v/?groupId=36d0c49c-0e6b-4d78-8f79-9df54476cbc2&announcementId=45fe5718-577e-47a2-b13c-38e9ffb43c7b> (Luettu 3.10.2011)